

KULTTUURIYMPÄRISTÖN KAMPANJAVUOSI 2010

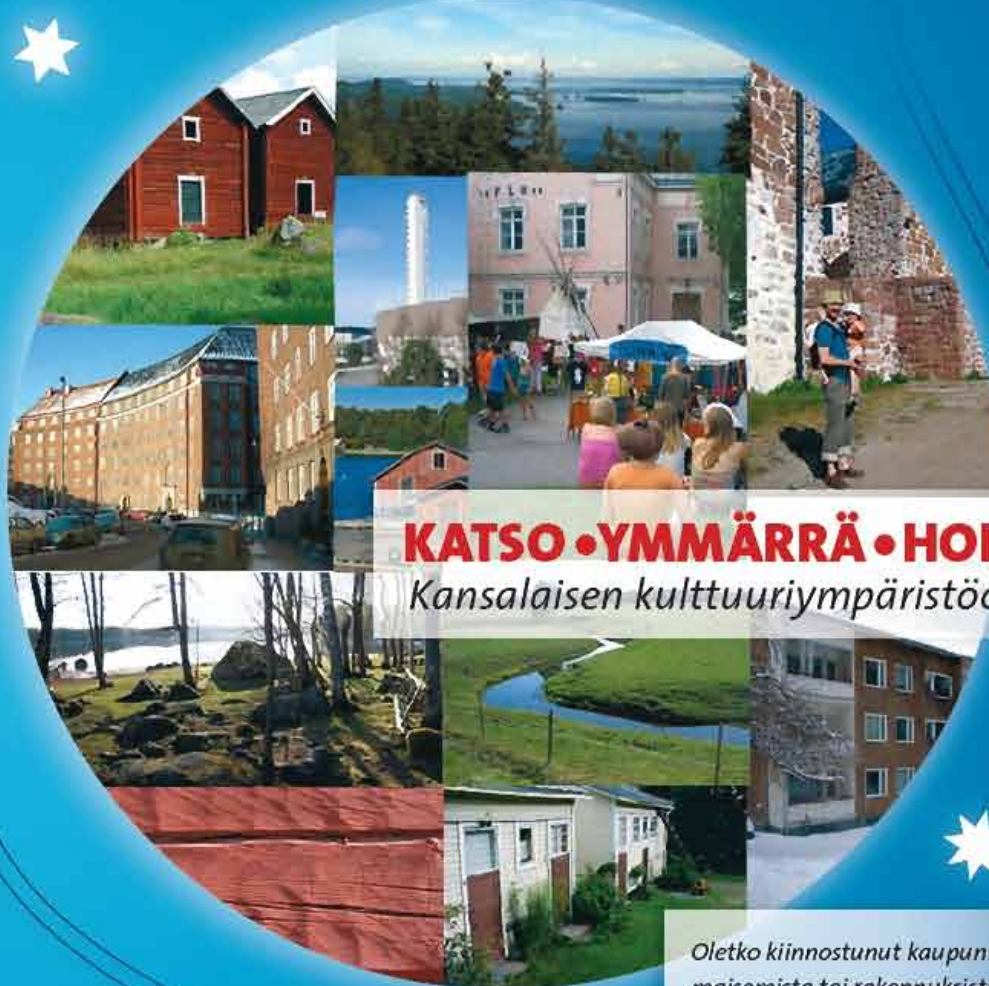
JOY Jokaisen Oma Ympäristö –
Kulttuuriympäristökampanja 2010

Kansalaisyhteiskunnan
voimannäyttö – 600 tapahtumaa,
yli 300 toimijaa

www.joy2010.fi

KATSO • YMMÄRRÄ • HOIDA!
Kansalaisen kulttuuriympäristöopas

*Oletko kiinnostunut kaupunkikuvasta,
maisemista tai rakennuksista?
Kannatko kenties huolta
näkyvän kulttuuriperintömme
kohtaloista?*

**TÄMÄ OPAS ON TARKOITETTU
JUURI SINULLE.**

Mikä on kulttuuriympäristö?

Menneiden polvien aikaansaannokset ovat tallentuneet rakennuksiin, taloryhmiin ja yhdyskuntiin sekä ihmisen muokkaamiin maisemiin - ja vanhimmat niistä ovat säilyneet aineellisina muinaisjäännöksinä.

Kulttuuriympäristöt kertovat menneitten sukupolvien elämästä. Niiden kieltä voi oppia lukemaan. Tämä opas on johdatus kulttuuriympäristöjen ymmärtämiseen.

Miksi kulttuuriympäristöjä vaalitaan?

Mitä nopeammin ympäristömme uudistuvat, sitä tarpeellisemmaksi tulee ympäristön arvokkaiden piirteiden vaaliminen ja hoito. Kulttuuriympäristöjen suojelu ansaitsisi yhtä vakiintuneen aseman kuin luonnonsuojelulla jo on.

Kulttuuriympäristöt ovat sellaisinaan mykkiä ja puolustuskyvyttömiä. Sekä luonnonvoimat että ihminen itse pystyvät nopeasti ja perusteellisesti hävittämään entistä, yhtä hyvin korvaamatonta kuin vähempiarvoistakin.

Mikä on arvokasta?

Kulttuuriympäristöihin liittyy miltei aina erityisarvoja. Eritysarvot voivat olla valtakunnallista, maakunnallista tai paikallista laatua.

Maassamme on laadittu luettelot sekä valtakunnallisesti arvokkaista rakennetuista kulttuuriympäristöistä että merkittäviksi arvioiduista maisema-alueista. Niille on annettu painava rooli maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusjärjestelmässämme, osana valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Se merkitsee, ettei näitä nimettyjä kohteita saa kaavoituksen tai rakentamisen yhteydessä hävittää tai niiden kulttuurista arvoa vähentää.

**LUETTELO VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVISTÄ
RAKENNETUISTA KULTTUURIYMPÄRISTÖISTÄ
(LYHENNYS RKY):**

Kohteet kertovat rakennetun ympäristömme monimuotoisuudesta ja antavat hyvän käsityksen sen kehityksestä. Kirkkojen, kartanoiden ja linnojen lisäksi edustettuina ovat kaupunki- ja teollisuusympäristöt, valtion laitokset sekä esimerkkejä maanviljelysympäristöistä, talonpoikaistaloista ja kyläkokonaisuuksista.
www.rky.fi

**KULTTUURIHISTORIALLISEN
MERKITTÄVYYDEN KRITERIT:**

- Ainutlaatuisuus ja harvinaisuus
- Alkuperäisyys, säilyneisyys
- Historiallinen kerroksisuus
- Historiallinen todistusvoimaisuus

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY

PERUSHAKU

valitse kunta

kaikki kunnat

kohteen nimi tai sen osa ?

kohteeseen sisältyy

kaikki vaihtoehdot

ympäristön nykyluonne

kaikki vaihtoehdot

hae

KARTTAHAKU

[kohteet maakunnittain](#)**Tervetuloa valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) sivustolle.**

RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Inventointi tulee ottaa huomioon alueiden käytön suunnittelun yhtenä lähtökohtana. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston päätös on tullut voimaan 30.11.2000 ja sen tarkistus 1.3.2008.

Valtakunnalliseen inventointiin valitut kohteet antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin monipuolisen kokonaiskuvan maamme rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä.

Kohteita haetaan vasemmalla olevasta rekisteristä joko karttahaulla tai maakunnan tai kunnan mukaan. Haun voi tehdä myös kohteen eri elementtien, ympäristön nykyluonteen tai kohdenimen mukaan. Kohdelistasta pääsee kohteen kuvaus- ja historiatekstiin klikkaamalla kohdenimeä. Kohteisiin liittyvät pdf-kartat osoittavat aluerajauksen.

OPAS- JA OHJEINEISTOT

[RKY kaavoituksessa ja lupamenettelyssä \(pdf\)](#)[Kysymyksiä ja vastauksia \(pdf\)](#)[Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet \(Ympäristöministeriö\)](#)[Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet \(Ympäristöministeriö\)](#)[Muinaisjäännösrekisteri Kulttuuriympäristön rekisteriportaalissa \(Museovirasto\)](#)[Paikkatieto \(Maanmittauslaitos\)](#)**Viranomaisten yhteystieto ja**[Suomen kunnat \(Suomen Kuntaliitto\)](#)[Maakuntien liitot \(Suomen Kuntaliitto\)](#)[ELY-keskusten ympäristövastuualueet \(ELY-keskus\)](#)[Maakuntamuseot \(Museovirasto\)](#)[Museovirasto](#)[Taustatietoa ja pressikuvia \(Museovirasto\)](#)

Mitä voit tehdä?

Maassamme toimii kulttuuriympäristöjen hoitoon suuntautuneita yhdistyksiä. Useimmilla kotiseutu-, kylä- ja kaupunginosayhdistyksillä on ohjelmassaan paikallisten ympäristöarvojen vaaliminen ja hoito.

Tehokkaimmin voit vaikuttaa kaavoitukseen yhdistysten kautta. Kaiken kaavoituksen painavana lakisääteisenä velvoitteena on kulttuuriympäristöjen varjeleminen.

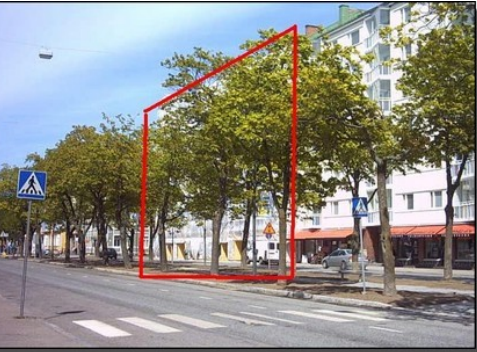
Osallisena sinulla on oikeus saada haluamiasi tietoja valmisteilla olevista kaavoista.

Kansalaisena voit avata julkisen keskustelun paikallislehdessä

Voit myös kääntyä poliittisten päättäjien puoleen ja

voit vaatia arvoympäristöön kohdistuvan kaavan ympäristövaikutusten luotettavaa arviointia.

KANSALAI SJÄRJESTÖJEN ODOTUKSIA "UUDELTA" KAAVOITUKSELTA

Uusittuja suunnitteluotteita

REHELLISTÄ LÄPINÄKYVYYTTÄ

Uusia lähestymistapoja

PAIKALLISRATKAISUJA

Uutta ymmärrystä

ARKIKIELTÄ

Uusia prosesseja

**AITOA VUOROPUHELUA
- TODELLISTA VAIKUTTAVUUTTA**

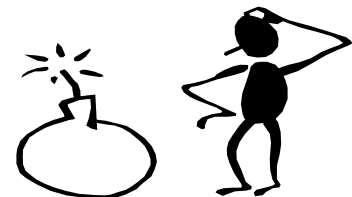
Uusia sisältöjä

KANSALAISTEN ARVOJA

Osallistumisen ongelmia

- **Ymmärretyksi tuleminen** ammattilainen – amatööri
yleinen etu vs. paikallisuus
- **Demokratiaongelman voittaminen**
iso demokratia –
pieni demokratia
maallikko: häirikkö?
suunnittelutiedon lähteille
pääsy
- **Specialistin vallan jakaminen**
osallisen pyrkimykset ja
sitoutuminen
- **Luottamuksen rakentaminen**

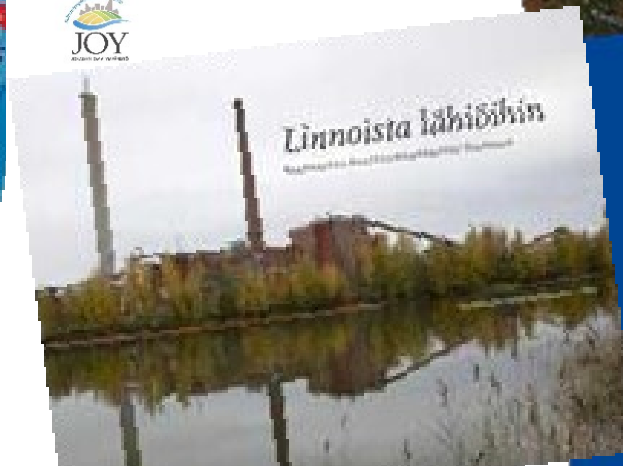
Julkaisuja

Kulttuuriympäristö kunniaan – kansalaisen tietopaketti

Suomen Perustuslaki
 Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.
 Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä koskevaan päätöksentekoon.

ENNAKKOARVIO AIOTUN KAAVAN VAIKUTUKSISTA

JO OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMASSA

- MIKÄ MUUTTUU

- ✍ Millaista elinympäristöä

- ✍ Uutta liikennettä?

- ✍ Millaista asutusta

- MITÄ KATOAA

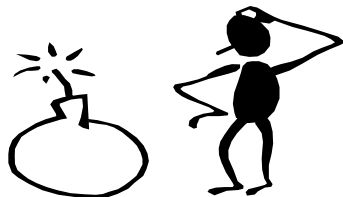
- ✍ Mitä luontoa katoaa

- ✍ Mitä rakennuksia puretaan

- MILLAISTA UUTTA
TULEE TILALLE

- ✍ Millaista uudisrakentamista

- ✍ Millaisia ympäristöhäiriöitä

Vaikutusten arviointia tarvitaan

- koko kaavaproessin ajan

Kaavaselostukseen kirjattu arviointi kertoo:

- onko kulttuuriympäristöt huomioitu

vaikutusten arviointiselvitys

- mitä tekijöitä on valittu arvioitaviksi
- mitä vertailuja on tehty vaihtoehtojen välillä
- näkyvätkö kulttuuriympäristöihin aiheutuvat vaikutukset ymmärrettävästi

esimerkiksi animaatiot ja valokuvasoovitukset

Vaikutusten arvioinnin kohdistaminen

- Vaihtoehtoratkaisujen erotteluun
- Muutosten lopullisuuden tai niiden korjattavuuden esittämiseen
- Myös näkö- ja kuulohavaintoihin
- Varsinaisen kaava-alueen ulkopuolellekin
- Heti & hitaasti toteutuviin vaikutuksiin

JOY-kampanjavuoden satoa

**KOLME TEESIÄ
TOIMEENPANTAVIKSI
KAMPANJAAN
OSALLISTUNEILLE YLI
300 YHTEISÖLLE:**

YHTÄ KÖYTTÄ -yhdistys

- verkottuminen
- kokemusten ja asiantuntemuksien vaihto

LUKKARIN KOULU JA LUKULASIT

- kansalaisen kulttuuriympäristökäsikirja
- ympäristön lukutaito jokaiselle

VPK-laisuus ON VALTTIA

- korjausrakentamiskeskukset kaikkiin maakuntiin

Miten pidän huolta?

Yksityishenkilön tai yhdistyksen hallinnassa oleva kulttuuriympäristö on helpointa saada omatoimisen hoidon piiriin. Pihojen siistiminen ja pienimuotoiset talkoot rakennusten kunnossapidämiseksi ovat helppoja keinoja.

Rakennusten hoidosta ja korjaamisesta on saatavilla hyvä valikoima kirjallisuutta. Alueelliset korjausrakentamiskeskukset ovat taitavia opastajia.

Kun pidät kunnossa, välttyt suurilta korjausremonteilta.

Voit tehdä esimerkiksi:

aloitteen kulttuuriympäristö-ohjelman laatimiseksi tai
aloitteen vanhentuneen kaavan ajanmukaistamiseksi

RAKENNUSSUOJELUESITYS

.....
tehdään alueelliselle Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Sen on oltava kirjallinen. Esityksen tulee sisältää tiedot rakennuksesta sekä sen sijaintipaikasta ja omistajasta. Esitys on tarkoin perusteltava.

Mistä ympäristönlukutaitoa?

Ihmisen ympäristösuhde kehittyy varhaislapsuudesta alkaen. Sen perusta on vahvasti sidoksissa ihmisen omiin ympäristökokemuksiin.

Kotiseutu- ja kaupunkipolut ovat eräs käytännöllinen väline ympäristönlukutaidon harjaannuttamiseen. Niillä esitellään monipuolisesti kaupunginosan tai kylän rakennusperintöä, kulttuurihistoriaa, luonnonoloja ja maisemia paikanpäällä.

Kuntien kulttuuriympäristöohjelmissa ovat esillä kunnan kaikki merkittävät kulttuuriympäristökohteet taustatietoineen.

Ohjelmat sopivat myös opetuskäyttöön.

Kulttuuriympäristöohjelmat

Kulttuuriympäristöohjelmissa on koottuna tietoa sekä kunnan asukkaiden että virkamiesten käyttöön.

Mikä koetaan arvokkaaksi, sitä halutaan myös hoitaa!

Opas kulttuuriympäristöohjelmien laatijalle on valmistunut ja löytyy ympäristöhallinnon sivuilta

Mikä velvoittaa suojelemaan?

Maankäyttö- ja rakennuslaki: Kulttuuriympäristöt ja rakennusperintö on otettava painokkaasti huomioon kaikkia kaavoja laadittaessa tai muutettaessa, kuten myös rakennuksia suunniteltaessa ja toteutettaessa tai niitä purettaessa.

Maakuntaliitoilla ja kunnilla on lakisääteinen velvollisuus seurata kulttuuriympäristöjen ja rakennusperinnön tilaa alueellaan.

NÄKYMIENTIE

Elämyksiä ja hoitokohteita

TIE-ELÄMYKSET

Tie-elämys on tilan katsoessa kahtainen tunne – se sijoituu eteenpäin ja näkyvät vaihtuvat koko ajan. Sitä on vaikea pysäyttää valokuvaan, parhaimmallaan se on teltä ajassa saatava kokemus. Tie-elämyksen vahvuus riippuu suuresti kokijasta. Oheinen analyysi on kaukana toteutusta, mutta se yrittää selittää ja kääntää mikä Aurajoen seurassa tie on niin onnellinen ja kulturi.

Murkat ja kaartteet

Tie on suosittu huvijonotti, koska sen varrella on paljon nähtävää ja ennen kaikkea koska se on sopivan mutkainen – tie pitää ajajan kiinnostuksen herällä. Puudutettavat, hirsintönnit johtavat suorat telineet puuttuvat liiaksi.

Koska tienä ei ole paljon maastorakenteita ja maaseutu on avoin, varsin harvan murkat ovat nähtävissä. Usein rakennukset vievät tehokkaat kaarteiden vaikutteita. Aurassa löytyy mainiota esimerkkiä Leppäkosken kylästä sekä Kinnarlan Vainholon ja Niiran tilan Turun suunnalla lähetyksessä oleskella on dramaattiset murkat. Mutta kylä Pöytästäkin muilla löytyy Vähä-Kauloon murka on kuin Leppäkosken toisinto.

Päätteet

Tien kaare päättyy tavallisesti usein näennäisesti rakennusryhmään, vaikka rakennukset sijaitsevatkin sen vieressä; perspektiivi-ilmeen takia teline näyttää mukana liies katovien.

Tiellä on myös muutama tyyntyyppinen 'päätty'. Esimerkiksi Simolan mailla Aurassa avautuu hieno näkymä suoraan kirkon aukean toisessa laidassa olevaa kirkkoa, senäkymän juhlevaa päättyä. Valokuvana silmitys liies koko aukan mitan, vasta lähetyksessä kirkko väijyy sen sivuun.

Tienäkymä, jolle on päätty, on valitettavasti harvinaisempi ajalle ylittävää ja miellyttävää elämyksiä. Myös maastorakenteet, kiveä mure, voivat olla näkymien päättyä. Suosittu kohde on pienin maki voi olla merkittävä maaseutukäytön, kuten Liadon Viikimäki avoimen kalokotiteon Turkuun päin ajettava.

Päätty. Murkainen tie näkymä ajassa herttaisesti valokuvata – tällä on nähtävää päätä. Aurajoen maaseutu näkymä päättyä on erään rakennus, koska ajetaan puuttuu välttämättä. Pöytästä, Aurassa.

Saatteet

'Saatteet' tien routsilla ovat kauneimpia sijaitsevat, edellä kuvailujen päälle on valokuvata. Toinen noudattava saate on liies ajaja ja sen yksityiskohdat näkyvät ajattessa. Tämän tien saattajina ovat kaikki pikki rakennukset, kuten rakennus ja riisit, että puurit. Mainittakoon liies eriytyä tien saate. Ristikkönn pikki, kukaan kokonaisuuden silloin kokonaisuus, joka eriytyäsi kuvitteluyksikössä on kylän kauneus.

Pöytä välttämättä toimivat sopivasti vuodetkaan saattajina. Monia tie-elämyksiä ajaja ei tiedossa – viihteen vaimen saattajina – mutta ne tekevät tiestä kiinnostavan ja viihtyvän.

Päätty. Kirkko näkymä päättyä. Yksityisiä kirkko kirkko saattajina kirkko vaimonkissa liies kirkon vaimon. Simonsmäki, Kinnarlan, Aurassa.

Saate. Rakennus vuodetkaan tällä saate – saattajina elämyksiä, jolla ei maki maki. Tie vaimon kirkko kirkko. Pöytästä liies. Pöytästä, Aurassa.

Saate. Aikat ovat kauneimpia kirkon saattajina. Aika saate ja maki maki tien saattajina kirkko kirkko kirkko kirkko. Maaseutu päättyä, Turku.

MITÄ ON TEHTÄVISSÄ?

KULTTUURI- YMPÄRISTÖNI ON UHATTUNA MITÄ TEEN!

JULKISUUTTA

- KANSALAISKESKUSTELU
- LEHTIKIRJOITUS
- TV-OHJELMA
- KUNTALAISALOITE

SUOJELUA

- SUOJELUESITYS
- SUOJELUKAAVA
- VIRANOMAISAPUA
- KORJAUSTALKOOT

PÄÄTÖKSIÄ

- KULTTUURIYMPÄRISTÖ-
OHJELMAT YÖ VIREILLE
- ASEMAKAAVAN
UUSIMINEN KÄYNTIIN

Opetusministeriö on tukenut oppaan painatusta

ISBN 978-952-67328-0-0

KAMPAJAVUOSI 2010

INTERNETISSÄ:

www.joy2010.fi

Suomen
Kotienäyttely 2010

**Kulttuuriympäristö
on resurssi – ei rasite**